

ПРИНЦИПИ У СФЕРІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ PRINCIPLES IN THE SPHERE OF PATRIOTIC EDUCATION

У статті проаналізовано принципи державного управління в сфері патріотизму, та надання пропозицій щодо їх удосконалення. Визначено, що принципи є внутрішніми переконання людини, які відображають її ставлення до навколишнього світу, суспільних ідей і поглядів. Можна сказати, що за допомогою таких внутрішніх принципів людина реалізує своє ставлення до певних суспільних відносин, в тому числі і до патріотичних.

Звернено увагу на те, що у науці принципами називають загальні положення, яким повинні задовольняти наукові припущення, гіпотези або теорії. Так принципи можна поділити в залежності від сфери їх застосування, а саме принципи у сфері державного управління, у принципи у сфері права та принципи педагогічні. Всі ці принципи прямо чи опосередковано впливають на становлення принципів патріотизму.

Узагальнено науковий доробок вітчизняних учених щодо принципів патріотизму, конкретизовано відповідний понятійно-категорійний апарат.

У статті зазначено, що принципи права є необхідними для врегулювання сфери патріотизму в Україні. Вони впливають на весь процес підготовки нормативно-правових актів, їх видання, встановлення гарантій дотримання правових вимог. В Україні наразі відбувається розбудова нормативно-правової бази в сфері патріотизму, тому такий принцип є досить актуальним.

Показано, що однією із основних детермінант єдності українського суспільства є патріотизм.

Зроблено висновок про те, що патріотичне виховання – це планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у громадян почуття патріотизму. Патріотичне виховання не можливе без дотримання основних його принципів. Проаналізувавши принципи у сфері державного управління, права та педагогіки можна зробити висновки, що принципи патріотизму формуються на їх основі.

У статті запропоновано такі принципи у сфері патріотизму як: принцип національної спрямованості, принцип громадянськості, принцип толерантної поведінки, принцип пріоритету прав людини і громадянина, за допомогою якого відбувається визнання, дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина, що є одним із головних обов'язків держави в сфері патріотизму.

Ключові слова: принципи, патріотичне виховання, патріотизм, державне управління, національна спрямованість.

The article analyzes the principles of state administration in the field of patriotism, and provides suggestions for their improvement.

It was determined that the principles are the internal beliefs of a person, which reflect his attitude to the surrounding world, social ideas and views. It can be said that with the help of such internal principles, a person realizes his attitude to certain social relations, including pure and patriotic ones.

Attention is drawn to the fact that in science, principles are called general provisions that must be satisfied by scientific assumptions, hypotheses or theories. Thus, principles can be divided depending on the scope of their application, namely, principles in the field of public administration, principles in the field of law, and pedagogical principles. All these principles directly or indirectly affect the formation of the principles of patriotism.

The scientific output of domestic scientists regarding the principles of patriotism is summarized, the corresponding conceptual and categorical apparatus is specified.

The article states that the principles of law are necessary for regulating the sphere of patriotism in Ukraine. They influence the entire process of preparation of normative legal acts, their publication, establishment of guarantees of compliance with legal requirements. In Ukraine, the regulatory and legal framework in the field of patriotism is currently being developed, so this principle is quite relevant.

It is shown that one of the main determinants of the unity of Ukrainian society is patriotism.

It was concluded that patriotic education is a planned educational activity aimed at forming a sense of patriotism in citizens. Patriotic education is not possible without observing its basic principles. Having analyzed the principles in the field of public administration, law and pedagogy, we can conclude that the principles of patriotism are formed on their basis.

The article proposes such principles in the field of patriotism as: the principle of national orientation, the principle of citizenship, the principle of tolerant behavior, the principle of the priority of human and citizen rights, through which the recognition, observance and protection of human and citizen rights and freedoms takes place, which is one of the main obligations State ties in the field of patriotism.

Key words: principles, patriotic upbringing, patriotism, public administration, national orientation.

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.34.8>

Найда І.В.

к. держ. упр., доцент,
доцент кафедри права
Київський кооперативний інститут
бізнесу і права

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблематика патріотизму є однією з найбільш вагомих та надзвичайно актуальних питань сьогодення. Без дієвої системи патріотичного виховання не можливо побудувати країну з національно сформованими, ідентично налаштованими громадянами.

Для формування інституту патріотизму необхідними складовими є загально-тео-

ретичні питання, які включають в себе становлення принципів патріотизму, методів та форм реалізації державної політики в даному напрямку.

На принципах базується вся система і основоположні ідеї патріотизму. На них відображається досвід наук і практик у сфері патріотичного виховання. В розвитку патріотизму принципи відіграють важливу роль, оскільки

виступають як переконання, правило, яким має куруватися патріот своєї країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення принципів в сучасній науці займалися багато вчених, а саме: Тейлор Ф., Файоль А., Малиновський В., Колодій А., Авер'янов В., Романенко Є., Стець О., Зайчук О. Питанням аналізу патріотизму займалися такі привідні учені як Іщенко М., Гарнійчук В., Ситник П., Філатов Б. тощо. Однак, запропоновані науковцями підходи щодо систематизації принципів управління не мають достатнього обґрунтування системи принципів у сфері патріотичного виховання в Україні.

Мета статті. Головною метою статті є охарактеризувати принципи державного управління в сфері патріотизму, та надання пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Термін «принцип» походить від латинського слова «principium», що означає основні, найзагальніші, вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [1, с. 17].

Принципи є внутрішніми переконання людини, які відображають її ставлення до навколишнього світу, суспільних ідей і поглядів. Можна сказати, що за допомогою таких внутрішніх принципів людина реалізує своє ставлення до певних суспільних відносин, в тому чисті і до патріотичних.

У науці принципами називають загальні положення, яким повинні задовольняти наукові припущення, гіпотези або теорії. Так принципи можна поділити в залежності від сфери їх застосування, а саме принципи у сфері державного управління, у принципи у сфері права та принципи педагогічні. Всі ці принципи прямо чи опосередковано впливають на становлення принципів патріотизму (рис. 1).

Принципи державного управління – це фундаментальні істини, позитивні закономірності, керівні ідеї, основні положення, норми поведінки, що відображають закони розвитку відносин управління, сформульовані як певне наукове положення, закріплене переважно у правовій формі, на основі якого будується і функціонує апарат державного управління [2, с. 225].

Принципи державного управління є своєрідним відображенням законів і закономірностей суспільного розвитку, соціальних потреб, цінностей, законів і закономірностей управління, в основному закріплені в юридичних актах у вигляді керівних правил і норм поведінки, що відповідають цілям діяльності сис-

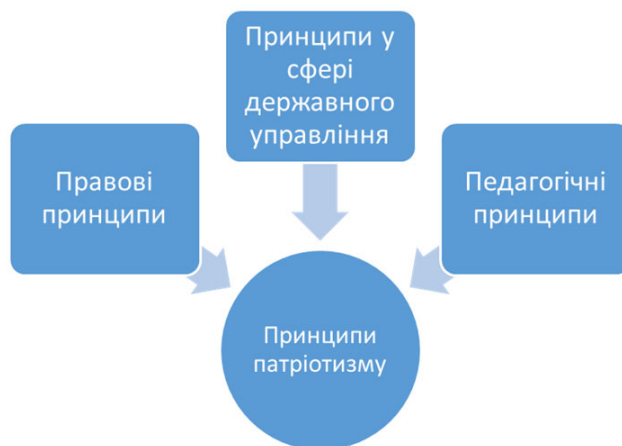

Рис. 1

теми управління та визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління [3, с. 93–94].

Стець О. зазначав, що важливо акцентувати увагу на те, що принципи – це завжди суб'єктивне поняття, оскільки воно формується людиною з урахуванням таких суттєвих чинників, як правова культура, досвід, основні положення правової системи, рівень розвитку законодавства тощо [4, с. 98].

Відповідно до Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації, а також право на її поширення. Такий принцип гласності в державному управлінні широко застосовується і в принципах патріотизму. Громадяни мають бути інформативно обізнаними про історію своєї країни, її визначних осіб, про концепцію патріотичного виховання. Такий принцип відіграє важливу роль в патріотичному вихованні, оскільки викликає у громадян почуття гордості за свою Батьківщину.

На думку провідного науковця в сфері права А. Колодія принципи права покликані забезпечувати органічний взаємозв'язок правової системи, системи і структури права, норм права і правових відносин, єдність норм, інститутів і галузей права. Вони характеризують зміст і сутність права в концентрованому вигляді і демонструють підвалини відображення у ньому економічних, політичних і моральних відносин. Принципи виступають критеріями оцінки правомірності чи неправомірності дій соціальних суб'єктів, формують правове мислення і правову культуру, цементують систему і структуру права [5, с. 28].

Впровадження загальнолюдських принципів у національну юридичну практику відбувається, зокрема: через виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань

(загальнолюдські принципи права, що зафіксовані в чинних для України міжнародних договорах та конкретизовані в загальнови́знаних принципах і нормах міжнародного права); як певне сприйняття елементів передового світового або європейського досвіду правового регулювання без будь-яких формально-юридичних підстав; в процесі адаптації законодавства України до законодавства міждержавних регіональних спільнот, зокрема Європейського Союзу (загальнолюдські принципи права, конкретизовані в загальних принципах права Європейського Союзу) [6, с. 26].

Принципи права є необхідними для врегулювання сфери патріотизму в Україні. Вони впливають на весь процес підготовки нормативно-правових актів, їх видання, встановлення гарантій дотримання правових вимог. В Україні наразі відбувається розбудова нормативно-правової бази в сфері патріотизму, тому такий принцип є досить актуальним.

Принципи є внутрішніми переконання людини. Так в педагогічній діяльності великого поширення має принцип культурної відповідності, що означає забезпечення духовної єдності між поколіннями одного народу, зв'язок з історією своєї країни, традиціями, мовою та культурою своєї Батьківщини. Все це в свою чергу виступає базовими елементами патріотизму.

Патріотичне виховання – це планомірна виховнадіяльність, спрямована на формування у громадян почуття патріотизму. Патріотичне виховання не можливе без дотримання основних його принципів. Проаналізувавши принципи у сфері державного управління, права та педагогіки можна зробити висновки, що принципи патріотизму формуються на їх основі.

Можна виділити такі принципи у сфері патріотизму як:

Принцип національної спрямованості. За допомогою даного принципу органи державної влади можуть сформувати у громадян почуття любові до України, свого народу, його культури та традицій.

Принцип толерантної поведінки. За допомогою даного принципу відбувається інтегрованість української культури в європейський та світовий простори.

Принцип пріоритету прав людини і громадянина. За допомогою даного принципу відбувається визнання, дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина, що є одним із головних обов'язків держави в сфері патріотизму. Такий принцип проявляється крізь призму статті 36 Конституції України, в якій зазначено, що громадяни України мають право

на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [7].

Принцип громадянськості. Даний принцип означає, що справжній патріотично налаштований громадянин своєї країни, своїми переконаннями та поглядами сприяє розбудові свідомого громадянського суспільства та становленню правової, демократичної держави.

Демократія для патріота є тим природним середовищем, яке задовольняє особисті права та суспільні інтереси, а також породжує сприятливе середовище для здобутків та надбань. А демократичне громадянське суспільство дає патріоту змогу своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагнути до взаємності з метою створення умов для вільного самовдосконалення, самореалізації та збереження індивідуальності й національної самобутності [8, с. 179].

На сучасному етапі існує потреба експлікації принципів патріотичної демократичної політики, які будуть визначати подальшу перспективу трансформації. На основі досвіду країн Центральної та Східної Європи можна стверджувати, що реформи інституційної структури політичної системи включають посиленням інституційної спроможності політичних партій та громадських об'єднань, легалізації політичного лобізму, поглиблення процесів децентралізації тощо. Одним із провідних чинників трансформації має бути формування національного плану демократичних реформ, який буде ґрунтуватися на засадах національного суверенітету, інноваційного соціально-економічного розвитку, соціально-демографічний зростання, посилення позиції у глобальній конкуренції [9, с. 40].

Висновки. Аналіз попередніх досліджень дає змогу зробити висновок про те, що питання актуальності принципів є і досі актуальним та досліджуються багатьма вченими у різних сферах.

Однією із основних детермінант єдності українського суспільства є патріотизм, який специфічно розвивався у різні епохи і мав різний соціально-політичний зміст. У конкретних соціально-історичних умовах кожна країна, нація чи держава виражають своє ставлення до батьківщини через свої специфічні потреби, соціальні відносини, цінності і принципи. У часи будь-яких формацій становлення

національних держав є невід'ємною частиною суспільної свідомості, національної свідомості і самосвідомості людей [10, с. 16–17].

Запропоновані нами принципи патріотизму мають комплексний, міжгалузевий характер і охоплюють численні аспекти у сфері патріотичного виховання. Розглянуті принципи патріотизму становлять своєрідний науково-теоретичний інструментарій для подальших дослідження у даній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
2. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник. 3-тє вид. переробл. та допов. Київ : Атіка, 2009. 608 с.
3. Романенко Є.О. Принципи і функції державного управління. Науковий вісник: Державне управління. № 1(1) С. 91–99.

4. Стець О. М. Принципи управління державною службою в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2011. С. 98–106.

5. Колодій А. М. Принципи права України Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

6. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 22–28.

7. Конституція України від 28.06.1996 року № 254/96 ВР / Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.

8. Філатов Б. А. Український патріотизм у перспективі політичних трансформацій. Політикус : наук. журнал. 2019. № 6. С. 37–41.

9. Гарнійчук В. М. Основні тенденції та сутність патріотизму старших підлітків в сучасних умовах. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2013. Вип. 17(1). С. 174–182.

10. Іщенко М. П. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії: навч. посібник Черкаси : Видавець ФОП Гордієнко Є. І., 2021. 188 с.